

Александр Александрович
Даржай

Элээди болгаш чалыы чылдары

- А.А.Даржай 1944 чылдың ноябрь 3-те
Сут-
- Хөл кожууннуң Суг-Аксы суурунга мал
эм-
- чилериниң өг-булезинге төруттунген.
- Авазы – Екатерина Очуровна Деңзиваа.
- Ачазы – Александр Кудерекович
Даржай
- Чаа-Хөлдун Адар-Төште Ак-Хем чурттуг.
- 1950 ч Чаа-Хөлчө көжүп келген

Школачы чылдары

- 1951 чылдың сентябрь 1- школаже баштай
- кирген хуну.
- 1957 ч. Кызылга школачыларның уран чуул
- көрулдезинге С. Тамбаның «Доңгада кадык» деп тоолун аянныг номчааш, шаң-
- налдыг черни алган.
- Баштайгы шулуун 12 харлыында

Салым-чаяяанының эге чадазында салдар чедирген кижилер:

- Школачы назынында тыва чогаал башкылары – Допай Александра Монгушевна, Кызыл-оол Виктор Седипович.
- Төрели болур чогаалчы Монгуш Өлчей-оол
- Кунгааевич.
- Бичии Сашаны деткип, ооң кичээнгейин
- уран номчулгаже угландырып, идигни берип, чогаалга сонургалды оттурган.

Шулукчунун ада-өгбе төөгүзү:

- Кырган-авазы (ачазының авазы) Монгуш
- Долчун Шеми-Аксы чурттуг 60-маадырларның идепкейлиг киржикчизи
- Монгуш Оттукайның уруу чораан.
- Кырган-ачазы (ачазының ачазы) Монгуш
- Лопсан дээр караң көрнур кайгамчык хуул-
- гаазын Буга хамның оглу кижичораан.

Баштайгы ажылчын базымнары:

- 1962 чылда Чаа-Хөл ортумак школазын дооскан.
- Өскен сууру Булуң-Терекке «Найырал» сов-
- хозунуң Кызыл-Даг салбырынга хаван ажаакчылап, тудугжулап ажылдап эгелээн.

Ада-иези болгаш кады төрээннери:

- А.Даржай ада-иезиниң 4 дугаар оглу.
- Ада-иези 5 оолду база 1 кысты өстурген.
- Ада-иези 1936 ч.Даг-Алтайның Ойрот-Турага көдээ ажыл-агый техникумун дооскан.
- Улуг оглу Май-оол салым-чаяанныг чурукчу.
- Биче акылары Каң-оол,Ким-оол.Олар Булуң-Терек,Чаа-Хөлге тудугжулап чораан.

Поэзияже баштайгы базым:

- 1964 ч.ноябрь3-те 20 харлыында эң уттундурбас,эң-не унелиг,кайгамчык буян
- сиңниккен чаагай белекти М.Б.Кенин-Лопсандан алган.
- Шулукучунуң кокпазынче бир дугаар кирген
- хуну.
- Баштайгы шулуктери «Мөңге дазыл», «Эртинем сен».

Чогаадыкчы ажыл- чорудулгазы.

- 1970 ч. Кызылдың пединститудун дооскан.
- Баштайгы ному «Төрээн черим» 1972 ч.
- Шулуктериниң номнары: «Төрээн черим»(1972), «Уделге»(1975), «Эргелениг»
- (1978), «Артыш айдызы»(1982), «Мөңгө чер»(1985), «Өглеривис ак-көк ыжы»(1987),
- «Сарыг буру уезиниң сарынналыы»(1993),
- «Чогаалдар чыындызы»(1994), «Авамга боодал чечээм»(1998), «Чуртталганың шириин
- шөлу»(1999), «Ынакшылдың ширээзи»(2003),
- «Шаг-уениң шылгалдазы»(2004), «Идегелдин чырыы»
- (2005).

Проза чогаалдары:

- «Сылдыстыгда душ»(1979), «Чурттарын кузезинзе»(1984), «Четкер четкизи»(1991),
- «Шагар-оътта шалын»(1995), «Дулгээзинниг
- Аян»(2004), «Казанак»(Тоожулар 2006).
- Орус дылга унген чогаалдары: «Звон стремян»(1980), «Шедрый очаг»(1985), «Пришла пора»(М., «Молодая гвардия» 1986), «Благословение Неба и Земли(М., «Советский писатель»2005), «Песня неоперившейся любви»(Повести, рассказы,2004).

- Чогаалчыдан бичези Галина. Төрээн сууру Булун-Теректиң эмнелге салбырынга хөй чылдарда макталдыг ажылдап чораан.
- Шулукчунун Каң-оол, Ким-оол, Май-оол акылары, дуңмазы Галя олар чырык өртемчейден эрте чарылган.
- Хеймер дуңмазы Евгений чугаакыр, чазык-чаагай, эш-өөрзурек, тывыңгыр-сагынгыр, шевер холдуг. Ол Кызылда чурттап чоруур.

Очулгалары:

- А.С.Грибоедовтуң «Угаан човулаңы», испан шулукчу Гарсиа Лорканың «Ханныг куда», немец чогаалчы Бертольт Брехтиң «Сычуанның буянныг кижизи», Максим Горькийни «Ирей» деп шиилерин, Виль Липатовтуң «Кодээ суурнуң шагдаазы» деп тоожузун, А.Пушкинниң «Алдын балык болгаш балыкчы дугайында тоолун», А.Блоктуң, М.Шевченконуң, С.Есенинниң, якут С.Даниловтуң, алтай А.Адаровтуң, казах О.Сулеймановтуң шулуктерин тыва дылче очулдурган.

Тускай ном кылдыр унген чогаалдары:

- Тыва литератураның антологиязы», «Тыва чечен чугаа», «Дамырак-1», «Дамырак-2» деп чыындылар.
- 1979 чыл – шылгараңгай шулукчу Кайсын Кулиевтиң саналы-биле ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң кежигунунге
- хулээп алган.

- А.Даржай 20 ажыг номнарның автору, шулук
- жанрында уре-туңнелдиг ажылдап чоруур
- шилиндек чогаалчыларның бирээзи.
- Тыва поэзияның хевирлеттинип тургустунарынга бодунуң улуун киирип чоруур ховар дээн салым-чаяанныг бышкан шулукчу.
- Оон поэзиязы уран-чечен чаа хевирлиг шулуктер-биле байлакшып, филосфтуг ханы уткалыы-биле өскелерден онзагайланып, аныяк тыва поэзияга куштуг салдарны чедирип, оон бөгунгу арын-шырайын тодарадып чоруур.

Ог-булези,ажы-толу.

- Чогаалчынын оонун ишти – Мария Донгак-овна Даржай.Ол ТР-нын Куш-ажыл база социал хогжулде яамызынын болгаш Россиянын пенсия фондузунун ТР-да салбырынын пенсия килдизинде 30 ажыг чыл ажылдап чораан.
- 1 кыс,1 оолдуг.Дун кызы – Азиата,оглу – Аяс.Чогаалчы оларынга шулуктерин тураскаадып бижип чоруур.

